

ดอกไม้ในวรรณคดีไทย ๑๐

โดย บัณฑิตกลอน ๕๖ 27

๕๗ หูกวาง

“เลื่อมมองย่องแอบต้นตาเสือ ร่มหูกวางกว้างเฝือฝูงกว้างป่า
อ้อยข้างข้างน้ำวเป็นราวมา สาลิกาจับกิ่งพิกุลกิน”

วรรณคดี : “ขุนช้างขุนแผน”

ผู้ประพันธ์ : สุนทรภู่

ต้นหูกระจ่าง *Terminalia catappa*

พืชวงศ์ *Combricaceae*

ชื่อสามัญ ขานว่า *Umbrella tree*

OliveBarkTree SeaAlmondBengal Almond

มีชื่ออื่น อีกมากมาย ลงท้าย *Almond*

SingaporeAlmondTropical almondIndian almond

ไม้ยืนต้น ขนาดใหญ่ โคนพุ่ม

อาจยืนจน พักผ่อนภายในร่มเย็น

ชื่อท้องถิ่น ตาแปร์ โคน, หลุมบัง หรือตาบัง ตัดไม้ ตัดไม้ก็เห็น

ใบเขียวเข้ม กลายแดงส้ม ยามลมเย็น ใบร่วงกระเด็น เห็นโล่งครึ่ง ระวังปี

ดอกสีขาว คราวเบ่งบาน นั้นไร้กลิ่น ยามเป็นผล ยลเย็น กลิ่นโชยริ

ผลสีเขียว หรืออมเขียว ผลทรงรี โภชนาการ ขันดี มีวิตามิน

สมุนไพร ไม้หูกระจ่าง สร้างคุณค่า ไข่อบงา ไข่อบไหม ได้ดีสิ้น

ใช้รักษา ปวดตื้อ ดูโลภิน ทั้งทา กิน แก้ไข้ ไข่หูกระจ่าง

สถิตยพันธ์ ธรรมสถิตย

คิดถึงฉัน ต้นทุกราบ ข้างพีชไร่   ได้อาศัย ร่มใบบัง นั่งมองดาว
ท่าองตำรา คราละละอบ ขอบไม้เบา   ใบบ่อกราด เสร้าลับจิต คิดถึงนาง

หลายชีวิต จิตใจ ได้มาพบ   มาประสบ พบกัน งานสรรสร้าง
วิชาการ ด้านพีชไร่ ใฝ่ใจสั่ง   ต่างก่อหว่อ ตั้งจุดหมาย ไว้ทุกคน

เรียน บ.โท ใ้จริงนั้น ฉันได้นั่ง   ต้นทุกราบ ดั่ง ได้กล้าแ่ เอาข้างต้น
ปีหนึ่งเก่า เข้าละละอง ต้องกลมด   ฉันจำได้ ไม่ลับสน ทนนั่งมา

ปี๒๑ง่ก่า เข้ามาใหม่ ใจประ๒จค์ เจตน์จ่านง คงมัน การศึกษา
ป.เอกหน๑ ข๑อิกที มีวิชา หลงไว้หน๑ ถ่าจะจบ ครบดีกรี

ต้นหญ๑ว๑ง ยังยืนต้น ทนทานยัง ยังได้๒ง พิงพักหน๑ อิกคร๑นนี้
ยืนต้นเด่น เป็น๒ง่า ไร่รา๒ติ สมบุร๑น๒ติ มีที่ท่า ๑อายุยืน

ไม่ได้เห็น เป็น๒น ใคร๑อ๒กรู้ ยืนต้น๑อยู่ ดูแจ่ม ยังแจ่มข๑น
หรือ๑ว๑งว๑ย ตาย๒ก ยาก๑กลับ๒น ไม่๑า๒จ๑น ธรรม๑า๒ติ ๑นา๒จ๑ริง

ย๑ลับท่า พรร๑ษา ๒น๑า๒ก ๒นนี้๑ย๑ก เย๑มย๑ม ๒ามดู๒ง
เพ๑๒น ใ๒ล๑ข๑ด มิ๒ร๑ร๑กหน๑ ๑ย๑๒ระ๒ง ๑ย๑๒เฉ๒น๒ง พ๑งพ๑งน๑น ๒น๑ย๑กรู้

กระ๒ุก๒ิต ๒ิต๒ิ๒คร๑า น๑๒าร๑น ไม่๑า๒จ๑น ๒๑นได้ ๑ลับไป๒ู่
๑า๒๒เวลา ๒ร๑น๑น๑น น๑นพ๑ดู ๒ง๑ค๑ด๑ู่ ๑ูไม่๑ลับ ๒๑ลับ๒า

ใ๒ล๑ท ๒๑ริ๒เ๒๑น

ฉันเคยมีต้นทุกราบอยู่ข้างบ้าน
แม่ถึงกำหนดออกไปใหญ่ไพศาล
มีกิ่งง่อนค้ำยัดตรงงามตระการ
ทุกวันเฝ้า ได้อาศัยเงาร่มเย็น

คนจะปลุกต้นทุกราบต้องขยัน
เพราะทุกวันนี้ใบจะร่วงให้ได้เห็น
ต้องคอยกวาดคอยเก็บสุดลำเค็ญ
มิได้เว้น ได้บรรคพักเหน็ดเหนื่อย

บ้านที่พูดถึงนี้อยู่โคราช
เคยไปรับราชการนานเหลือหลาย
ยังคิดถึงตรึงใจอยู่ไม่รู้คลาย
มีแหม่นงอนน่ายไม่งามนามทุกราบ

๑ ไร่รัตน์ ภาสกีรานนท์

แดดแสดร้อน ฝนฟ้า ใรร้าร่ม
 ใจนี้กลม ละเอียด เกินหักหาย
 วิ่งเข้าหลบ ใต้ทุกวง อย่างสบาย
 ลมพัดชาย ไชยเฉื่อย เรื่อยเรื่อยมา
 กิ่งก้านแผ่ ใบกว้าง ใรร้าร่ม
 หน้าอารมณ์ เห็นขึ้น รักรื่นหนา
 ใต้หลบร้อน เจ้าแต่ไหน แต่ไรมา
 ทุกวงพา ใรร้าร่ม พักผ่อนใจ
 ทุกวงนั้น ใรร้าร่ม รักษาได้
 ทั้งเป็นใจ ไร้อ่อน เกล็ดอื่นหักหาย
 ช่ออ้อเก็บ คุตทะราด อนาคตใจ
 ลมไพร ทุกวง ข้างยอดดี
 ดอกสีขาว ผลเหลือง เรื่อเรืองเขียว
 ใรร้าร่มผ้า ดีจริงเขียว ใรร้าร่ม
 น้ำตาลเขียว เขียวขี้ม้า เหลืองงามดี
 ทุกวงนี้ มีคุณค่า ธารพัน

จุกุนตลา ณ หนองคาย

ฉันเคยปลุกต้นทุกอย่างไว้ต้นหนึ่ง มันช่างขี้จริงใจ ให้คิดถึง

นึกถึงต้นคราใด ใจคะนึง ทุกอย่างจริงรัตใจให้พะวง

ต้นทุกอย่างนี้ปลุกไว้ใกล้กับครัว ตั้งแต่ต้นเล็กเหมือนเด็กทดลอง

ค่อยค่อยโตโอนอ่อนเด่นรูปทรง พุ่มระหงทรงฉัตร ฉัตรวิไล

ได้ร่มเงาเอาร่มไว้บังแดด ที่เผาแดดเผาเผาเอาไม่ไหว

ต้นทุกอย่างต้นนี้ดีเหลือใจ บังบ้านไว้ให้เย็นย่ำน้ำขันทอง

แต่แล้วความร่มรื่นขึ้นเถิด ก็ต้องมีอันเป็นไป ได้ใหญ่ทดลอง

หนอนมากมาขบต้นห่อหุ้มเป็นพวง มีทั้งร่วงลงมากะได้ต่อม

ต้องตัดออกตัดใจ ไปพันกิ่ง แลนเลียดายสี่จรมรินขึ้นถนอม

ตัดเข้า ไปใจสลายให้ตรมตรอม จำต้องยอมทิ้งเข้า ไปแม้ใจครวญ

ทุกอย่างเอ๋ยเคยเห็นเป็นต้นเล็ก เหมือนเด็กเด็กค่อยเติบโต คิดทวน

เจ้าเติบโตใหญ่ใจเจ้าแล้วแกร่งเกินควร ทุกสิ่งล้วนเพราะหนอนนั้นละบัดนี้ทอง

อานนท์ ศรีวิสูตร

ระดัง ไพรีใจฉันให้พรันพฤษ ในป่าลึกทวาดทวันหันหน้าหลัง
พั่งเสียงเพรียกรเรียกหาพาระดัง คอยบ่องพั่งเสื่อสิงห์กริ่งเกรงกัถ

กวางต๋อน้อยค้อยเดินตามหลังแม่ หัวงเพียงแค่อุ่นใจใครเล่นหัว
แม่บ่กบ่องค้อยพั่งระดังต๋อ ทูริกรัดตีนตาเดินฝารัย

อันทุกวางตั้นไม้ไม้ข้องเกียรอ ยืนตั้นเดี่ยวกึ่งกำนแฝบานใสอ
เรือนยอตหนาตุงเด่นเห็นแต่ไกล เป็นขิ้นไปคล้ายฉัตรจัตตวยงาม

ให้ร่มเงาหน้ำร้อนยามนร้อนเล่น ลมพัดเย็นตั้นใหญ่ไร่พุ่มหนาม
ใบเบลียนสีส้มแดงแล้วล่องตาม ท้อเขตคามปลูกง่ายกระจายพันธุ์

สรรพคุณมากมายหลายอย่างยัง ใ้ทุกสิ่งได้ประโยชน์มากมหันต์
ทั้งต้นรากตอกใบมาใช้กัน ลารพันโรคหายสบายตน

มีชื่อเรียกต่างกันนั้นตามถิ่น ไม่เคยยินแบ่สกทูดับดิน
ทุกวางไม้ตั้นใหญ่มิให้ยล ทุกแห่งหนแฝใสอให้ร่มเงา

อับขลี ณ เตียงใหม่

ต้นทุ๊กวางสูงเด่นแฉะเห็นไกล   ระเบิดใบพราวะระยัรับหนวดไชย
 คราใบแก่แดงฉานก่อนลาโรย   แฉะปราชโยรยคลุมลานบ้านลาดพรม

นำพริกป่นโรยก็ฉะเดี่ยวข้างเผ็ดน้อย   เคยยืมบ่อยใบทุ๊กวางบ่นผสม
 ทั้งแดงกรอบเข้กันแม่ดอมดม   ดูขำคมีโอจแยกเพราะฉะงตา

มีงานวิจัยในระดับ ปวศ.   นักศึกษาขอหัวข้อนำศึกษา
 ใบทุ๊กวางบ่นในอาหารไก่ไข่เชียงใหม่   พบพบว่าเพิ่มค่าสีไข่แดง ได้งามล้วน

เคยโดดเด่นเห็นตามบ้านสถานศึกษา   หากก่อบัญหากำจัด ใบที่ร่วงหล่น
 มาบัดนี้ไม่มีไม้ไผ่หนาดแทนทำน   เมียงมองคั้นพบยากจากมากมี

กุศล คำเพราะ

เป็นขอขมาใจให้เงาร่ม
ทั้งบังลมบังฝนต้นเรียงแถว
ไม้ทรงพุ่มสวยงามปลูกตามแนว
ใบเห็ดอบสีตุ๋นแล้วอบยา

ทุกดวงดูเท่าไร ไม่คล้ายชื่อ
เป็นเพียงชื่อสมมุติไว้ให้เรียกหา
มีประโยชน์สรรพคุณหนุนทางยา
ลำต้นใบมากคุณค่านำมาใช้

สีเขียวผ่าจากใบไว้สารพิษ
สีเขียวมีน้ำหนืดเส้นฝ้ายไหม
ทุกส่วนทรงคุณค่าน่าปลูกไว้
เป็นต้นไม้ในดวงใจใครหลายคน

ขุสิริพันธ์ ศรีศรี

ยามตะวันลาตแสงอันแรงกล้า

ทำองนภา ไร้เมฆาบดบังแสง

โศคิตที่ข้างบ้านใกล้กำแพง

มีรัชนีแรงมากจากแสงสุริยา

ด้วยเพราะมีต้นทูกวางสูงยืนต้น

ไม่ปะปนยืนต้นเดี่ยวใบแฉ่นหนา

แตกกิ่งก้านใบขนานพฤกษา

เงาทาบมาข้างนำพาคความร่มเย็น

แถมยังมีใบที่ลวดลาย

สีเขียวสดยามแรกพลีมิให้เห็น

ยามใกล้พลัดใบแก่ก็เปลี่ยนเป็น

สีเทาสีองเข้มแถมน้ำตาลเบิกบานใจ

พอเข้าฤดูใบไม้ร่วง

จำต้องพลัดเป็นนางแฉ่นแฉ่น

เคยก็เกียดเป็นนิจต้องเปลี่ยนไป

เพราะต้องกวาดใบไม้ให้แล้วพลัด

ต้นทูกวางแม้ช่อยสร้างร่มเงาได้

แต่รากไม้อาจขยายเกินวาดฝัน

อาจช่อนไซ้ได้กำแพงและช่อยต้น

กำแพงนั้นอาจต้องพังระงับ

อติพร แฉ่นองษ์

อีกหนึ่ง ไม้ในวรรณคดีคืออุทุมพร
ไว้่องขุนช้างขุนแผนท่าองแดนไพร สนิ
เป็นไม้ใหญ่ในมหาภิวันต์วิวัดร้างต้นโค่น
ปลูก ในโพ้นเขตร้อนของเอเชีย

กิ่งก้านแผ่ออก ไปในแนวราบ
แนวระนาบทรงคล้ายร่มไม้เตี้ย
ประมาณสามสี่สามเมตรสูงโดยเฉลี่ย
๑๑เมตรสี่และสิบเตี้ยมีปลูกกัน

ประเทศไทยมักพบตามชายฝั่ง   จังหวัดตรังชลฯบุรีประจวบคีรีขันธ์
จังหวัดตราดกาญจนบุรีมีปลูกกัน   ภาคใต้ฝั่งนราธิวาสและสุราษฎร์ธานี

ใบหูกวางเป็นใบเดี่ยวรูปไข่กลับ   เวียนกลับเป็นกระจุก ใบต้นนี้
จากเขียวอ่อนเป็นเขียวแก่และดกที่   เปลี่ยนเป็นสีส้มแดงแก่แล้วร่วงไป

ดอกหูกวางดอกเป็นช่อคล้าย   ดอกสีขาวยหรือเหลืองอ่อนสีดอกหลาย
ดอกจะแยงแหว่งดอกตามซอกใบ   ดอกจะไม่มีการห่อหุ้มให้ดอกตม

เปลือกใบผลต้นรากมากคุณค่า   ใช้ทำยาโรหิดีฬาและอาชวม
ยาแก้บิดยาถ่ายยาขับลม   ขับน้ำนมของสตรีได้ดีครั้น

ต้นไม้เนื้อแข็งมีหลายต้น   บนถนนราชดำเนินถิ่นเดิมถิ่น
คือกระทรงหูกวางเรียกขานกัน   เพราะที่นี้ปลูกหูกวางข้างหน้าเลย

ต้นหูกวางจะบอกให้ในหน้าร้อน   จะมีหนอนมีบุงมากเพื่อคนเลี้ยง
จะไม่ยอมเดินผ่านต้นนี้เลย   ขนลุกเลยยามเข้าใกล้ได้หูกวาง

จตุพร สุวรรณปากแพรง

ต้นหญ้าอาจ เห็นเป็นขี้ผึ้ง ทรราชายัง

โตเร็วจริง ตั้งเป็นแถว แผลวากยั้ง

ใบสีเขียวเข้ม กลายเป็นส้ม สดใจสั่ง

แฉะเลียอหลัง ใบร่วงหล่น สีหม่นแดง

ดอกสีขาว เป็นช่อยาว บางคราวเหลือง

งามประเทือง ดูวาววาม ยามดั่งแสง

คราเมื่อดอก เบ่งบานสิ้น กลิ่นไม่แรง

เหล่าแมลง ชื่นชอบหนา มาดอมดม

ต้นหญ้าอาจ เหน่าไป ใจแก่ใจ

สวนของใบ ชับเหงื่อได้ ให้เหมาะสม

ปลูกประดับ ทุกแห่งหน คนนิยม

ได้รั้นรมย์ คณานับ ประทับใจ

เคยวิ่งเล่น เคยใช้เป็น ที่นัดพบ

เคยประสูติ ความสุขตรี กว่าที่ไหน

เคยพานพบ กับความสุข ทุกครั้งไป

ยังจำได้ ไม่ลับสิ้น ต้นหญ้าอาจ

ศรีวัฒน์ สุวรรณ

มีทุกอย่างต้นหนึ่งขึ้นข้างบ้าน
แม่ไพศาลกิจง ใบใหญ่ร่มรื่น
ใต้เงาเจ้าเขาคำชายกั้นศรีภครินทร์
คนตกตื่นเดินมา ไปเที่ยวชวยเต

ที่หน้าเขื่อ ใบเรือสี่สี่มแดง
ร่อนกวัดแกว่งพริ้งพรายก่ายกองเก
ในสวนามบ้านฉันต้องถ่ายเท
ทุกเช้าเท่าสี่ไม้กวาดกวาดตลอดลาย

ถูกทูกวางเป็นอาหารแก่นกน้อย
หลายพันธุ์พลอยได้อาศัยแฉะตลอดสาย
ตั้งแต่เข้าสืบสืบสิริคุณงาม
จนยามสายพอบ่ายคล้อยถอยกลับรัง

ใบสีแดงบดผสมพริกแห้งป่น
อาหารไก่ใส่ปั้นตุ๋นจนล้นลิ้น
ไข่แดงสดงดงามนำกินลิ้น
เพิ่มพลังให้ปลาตุ๋นแจ่มแรง

สรรพคุณสมุนไพรนั้นมากมาย
ต้องศึกษาดีดีให้เข้มแข็ง
ทั้งต้น ใบ เปลือก เมล็ดร่วมล้ำแดง
ควรแจกแจงถนัดอันที่ดอยยามดอย

ดวงพร เดชกุลธาดอง

